

Партнерство — константа життєтворчості Івана Прокопенка і Григорія Сковороди

Се Кежань

Науковий керівник — доктор педагогічних наук, професор В. Ворожбіт-Горбатюк

 організація освіти в Україні і світі характеризується глобальними трансформаційними процесами. В умовах змін особливого значення набуває позитивний досвід і корисні успішні практики організації партнерської співпраці учасників освітнього процесу. Для Китайської народної республіки цікавим і цінним є вивчення досвіду і здійснення педагогічної аналогії в дослідженні багатфакторного явища партнерства. У цьому напрямі спробуємо визначити ключові позиції розуміння партнерства в освіті як константних характеристик життєтворчості визначних постатей — просвітника Григорія Сковороди і академіка Івана Прокопенка. Незважаючи на те, що життя і діяльність цих двох персон відбувалася у різні часи, можна провести змістові педагогічні аналогії.

Ідеї партнерства в педагогіці є предметом широкого міждисциплінарного дослідження. В історії світової і української педагогічної думки ідеї педагогіки партнерства кристалізувалися поступово у контексті державно-приватного сектору організаторів закладів освіти. Науковий базис педагогіки партнерства досить чітко представлено у творах В. Сухомлинського [7; 8]. Цінні результати і висновки щодо партнерства в освіті презентовано І. Підласим [3], В. Ворожбіт-Горбатюк [1; 2]. Однак, у світлі трансформаційних процесів в освіті питання партнерства між університетами, партнерства учасників освітнього процесу для забезпечення якості фахової

підготовки до цього часу не розроблені системно, що й зумовило вибір теми цієї публікації.

Мета статті: розкрити сутність і шляхи реалізації партнерства на прикладі життя і професійної діяльності Івана Прокопенка та Григорія Сковороди. Для досягнення мети використано методи: порівняльний, історичний, аналізу, синтезу і узагальнення історичних фактів, ретроспективний.

Дослідження життєтворчості педагогів здійснено на основі синергетичного і системного підходів. Принципи культуровідповідності і історизму дали змогу охарактеризувати партнерство як соціально-педагогічний феномен.

Варто зазначити, що у розумінні партнерства в освіті апріорна орієнтація на соціально значимі результати і наслідки. Партнерство як соціально-педагогічний феномен, орієнтується на демократичні цінності співпраці за принципом паритетності людей, об'єднаних спільними цілями, зацікавленими рівноправними учасниками, відповідальними за результат [1]. У партнерській взаємодії важлива ідея демократії «рівний рівному», коли визнається безумовна рівність учасників процесу у праві висловити свою позицію, повага іншої точки зору, довіра і доброзичливість у комунікуванні та взаємодії, цінність неявних знань і досвіду, взаємної вимогливості. Педагогіка партнерства передбачає, що усі учасники освітнього процесу добровільно і відповідально прагнуть забезпечити високі освіт-

ні результати. Не рольове чи посадове виконання зобов'язань, а відкрита ініціатива і фахове вирішення завдань гарантує досягнення очікуваних результатів. В таких умовах освітній процес на засадах партнерства передбачає систематичний відкритий діалог, спілкування на усіх щабелях відповідальності і управління. У Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди здобувачі, науково-педагогічні працівники і адміністрація об'єднані ідеєю сквородинівської родинності, у навчальному і професійному спілкуванні усі прагнуть розуміння і щирості, дотримання кордоцентричної етики просвітителя Григорія Сковороди [9]. Власне така взаємодія спирається на безумовну рівність у праві на повагу і довіру, творчу співпрацю досвідчених і молодих учасників освітнього процесу. Іван Прокопенко послуговувався чи не найважливішим ресурсом педагогіки партнерства: не рольове, а особистісне спілкування. Таке спілкування спиралося на чуттєве, сердечне проживання академіком успіху і поразки кожного студента, поширення практик особистого діалогу як домінанти навчальної комунікації на усіх щабелях управління і організації освітнього процесу в університеті. В ХНПУ імені Г.С. Сковороди за ініціативи Івана Прокопенка створено систему моніторингу якості освіти [9], що стало потужним поштовхом для обміну думок, вражень, моделювання професійних, життєвих ситуацій. Сама постать академіка Івана Прокопенка синтетична із величчю Григорія Сковороди у проявах творчої ініціативи, життєвої мудрості і доброго ставлення до людей. Іван Прокопенко уміло створював ситуації вибору, авансував успіх, застосовував прийоми Григорія Сковороди для спонукання до самоаналізу, самооцінки, самопізнання. В умовах сьогодення завдяки закладеним і реалізованим принципам аспектам партнерства і творчої співпраці Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди оперативно зреагував на виклики, зумовлені провадженням в Україні воен-

ного стану. Перебуваючи географічно на лінії вогню, цей університет налагодив системно роботу онлайн із здобувачами усіх рівнів освіти, у тому числі продовжується підтримка в реалізації творчих проєктів [9]. Ректор університету Юрій Бойчук гідно продовжує започатковані ініціативи [9].

Вивчення досвіду роботи університету доводить, що у партнерській взаємодії поціновується ідея демократії «рівний рівному», коли приймається різниця життєвого досвіду, рівня освіченості, але визнається безумовна рівність у праві висловити свою позицію, повага іншої точки зору, довіра і доброзичливість у комунікуванні та взаємодії. Також визнається цінність неявних знань і досвіду, взаємної вимогливості. У цьому вбачаємо смисловий перетин з життєтворчістю славетного харків'янина, просвітника і викладача Харківського колегіуму Григорія Сковороди [4]. Він залишив у спадщину визначний літературний, філософсько-педагогічний доробок, дав взірць соціально значимого партнерства і людяності в освіті. Бувши викладачем у Харківському колегіумі, приватним вчителем, народним наставником і другом своїм вихованцям, він продемонстрував педагогічну мудрість і далекоглядність партнерства в освіті.

Основні позиції педагогічного партнерства як константи життєтворчості Григорія Сковороди можемо виділити такі [4; 5]: особистісний діалог у формі дружньої розмови, листування з учнями і друзями у позанавчальний час як спонука самопізнання, самозаглиблення, самоаналізу; моделювання життєвих ситуацій вибору з проєкцією на успіх, прекрасно проілюстрованих через ідею спорідненої праці. Для Григорія Сковороди принципово важливим було сердечне, кордоцентричне проживання партнерської співтворчості вихованця і наставника. Повага, доброзичливість, довіра, діалог і розподілене лідерство — ті ціннісні орієнтири, які об'єднують успіх партнерства просвітника Григорія Сковороди і академіка Івана

Прокопенка. Іван Федорович отримав визнання генія, будучи понад 40 років незмінним ректором-лідером Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Працюючи в постійно змінюваних умовах, йому вдалося утвердити партнерство у всіх формах навчальної, виховної, професійної і науково-дослідної роботи в університеті. Демонструючи відданість ціннісним імперативам філософії серця, гуманної педагогіки славетного просвітника Григорія Сковороди, у своїй діяльності Іван Прокопенко послуговувався принципами довіри і відкритості у професійних комунікаціях, поваги і визнання самоцінності кожної особистості. Він успішно застосовував практику розподіленого лідерства, коли проактивність, право вибору і відповідальність за нього, добровільність прийняття зобов'язань і рівність сторін, дотримання домовленостей прослідковувалася в горизонталях зв'язків і діяльності університету [5; 6]. Велич і успіх Івана Прокопенка полягає, так само, як і Григорія Сковороди, в уважному ставленні до здобувача, учня, розуміння самоцінності людини, кордоцентричного сприйняття усіх процесів, що відбуваються в освіті.

Сьогодні досягнення визначних представників педагогіки партнерства реалізуються в сучасних практиках з формування електронного образу викладача-дослідника в інформаційному просторі через оптимальне використання ресурсу Google Scholar, авторських профілів, ідентифікаторів, публікаційної стратегії авторів — працівників університету, створення спільного дослідницького простору із здобувачами, систематичне оновлення сервісів для наукового комунікування. Уже стало звичною практикою залучення професорсько-викладацького складу кафедр та здобувачів третього освітньо-наукового рівня до рецензування студентських наукових праць, розроблення і реалізація програм науково-методологічних вебінарів і практикумів у контексті міжкафедральної співпраці академічної спільноти [9].

Міжнародне і міжуніверситетське наукове співробітництво на засадах партнерства передбачає активний обмін досвідом викладання дисциплін, вироблення єдиних підходів до наукового опосередкування предмета, методів, системи, джерел педагогічної науки різними науковими школами шляхом підготовки спільних наукових видань; проведення стажування викладачів у різних наукових установах; участь у програмах двох- та багатостороннього обміну. Інноваційний розвиток, підвищення конкурентоспроможності педагогічної освіти забезпечується шляхом проведення відкритих лекцій, заходів з популяризації педагогічної науки у суспільстві [9].

Ідеї партнерства у контексті вивчення життя і творчості Григорія Сковороди і Івана Прокопенка мають спільні цільові, змістові і організаційні аспекти. Для цих високопрофесійних педагогів цінними були ідеї демократії і визнання самоцінності людини, її блага в освіті і суспільному прогресі. Обоє послуговувалися принципами довіри і відкритості у професійних комунікаціях, поваги кожної особистості, цінність практики розподіленого лідерства. Педагогіка партнерства реалізовувалася через особистісний діалог навчальної взаємодії; дружню розмову, листування для спонукання до самопізнання, самозаглиблення, самоаналізу; моделювання життєвих ситуацій, ситуацій вибору з проєкцією на успіх.

У контексті заявленої проблеми на теперішній час актуальним є розвиток стратегічного партнерства із державними, органами місцевого самоврядування, підприємствами та організаціями для визначення напрямів підготовки фахівців-педагогів, оновлення бази проходження здобувачами педагогічних практик та створення умов для можливого відкритого партнерства із потенційними роботодавцями.

Також перспективним вбачаємо розроблення порівняння ідей партнерства в творчості Конфуція і сучасних практиках партнерства закладів освіти України і Китайської Народної Республіки.

Література

1. *Ворожбит-Горбатюк В.* Компетентність педагогічного партнерства як базис якості вищої педагогічної освіти // Молодь і ринок. 2021. №10/196. С. 63–68. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.248528>
2. *Ворожбит-Горбатюк В. В., Борисенко Н. О., Кежань Се.* Інформаційно-комунікаційна компетентність педагога як ресурс партнерства // Теорія та методика навчання та виховання. 2022. № 52. С. 52–60 DOI: <https://doi.org/10.34142/23128046.2022.52.05>
3. *Підласий І. П.* Продуктивний педагог. Настільна книга вчителя. Харків : Вид. група «Основа», 2010. 360 с.
4. *Култаєва М. Д.* Філософсько-освітні імплікації Григорія Сковороди: у витоків сквородинівської інтелектуальної традиції : монографія / М. Д. Култаєва, І. Ф. Прокопенко, Н. В. Радіонова ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; за наук. ред. М. Д. Култаєвої. Харків : ФОРМ, 2017. 244 с.
5. *Прокопенко І. Ф.* Вчитель і освіта у полікультурних контекстах сучасності // Новий колегіум. 2007. № 5. С. 6–8.
6. *Прокопенко І. Ф.* Якість освіти: від Г. С. Сковороди до сучасних педагогічних реалій // Освіта у констеляціях постсучасності : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., Харків, 5–6 груд., 2017 р. С. 3–4.
7. *Сухомлинський В.О.* Моя педагогічна система: [З неопублік. кн. «Педагогічна культура»] // Рад. шк. 1988. № 6. С. 87–91; № 7. С. 79–84; № 8. С. 87–91; № 9. С. 86–91.
8. *Сухомлинський В.О.* Розмова з молодим директором. К. : Рад. шк., 1988. 282 с.
9. *Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди.* Офіційна сторінка: <http://hnpri.edu.ua/>
02.08.2022

Відомості про автора:

Се Кежань — здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальність 011 — Освітні, педагогічні науки; Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди; Харків, Україна; e-mail: 13811342890@163.com ; ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6871-4005>